

**LET OP: Je kunt dit examen maken met de 51e druk of met de 52e druk van de atlas.
Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 51e of de 52e.**

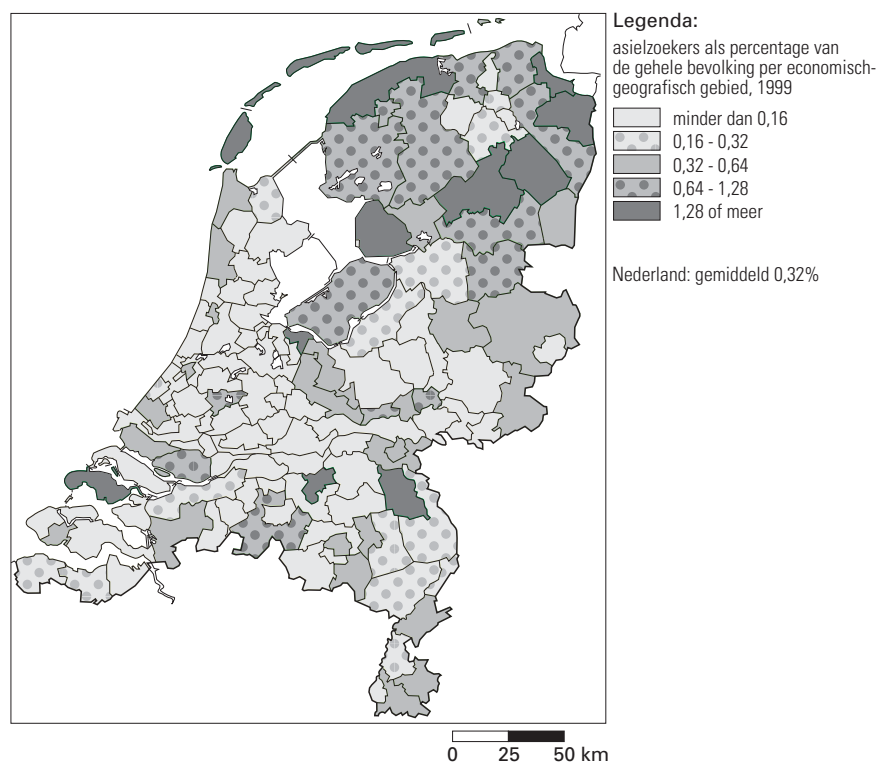
*Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken.
De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 51e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 52e druk van de atlas.*

Migratie en mobiliteit

Opgave 1

bron 1

Het percentage asielzoekers per economisch-geografisch gebied, 1999

bron: Citogroep

Hoewel de drie noordelijke provincies over het algemeen hoog scoren in bron 1, zie je toch aanzienlijke verschillen per economisch-geografisch gebied.

- 2p 1 Geef een verklaring voor deze aanzienlijke verschillen.
- 2p 2 Van welke provincies in bron 1 scoren alle economisch-geografische gebieden hoger dan het Nederlands gemiddelde wat betreft het percentage asielzoekers?

Stel, je maakt naar het voorbeeld van bron 1 een spreidingskaart van asielzoekers in Nederland per gemeente.

- 3p 3 Worden de ruimtelijke verschillen dan groter dan in bron 1, kleiner of blijven ze ongeveer even groot? Leg je keuze uit.

De strengere toelatingsregels voor asielzoekers die Nederland de afgelopen jaren heeft ingevoerd, hebben wel op korte termijn tot een verminderd aantal asielaanvragen geleid, maar of deze vermindering blijvend zal zijn, is onzeker.

- 2p 4 Geef een verklaring voor deze onzekerheid.

Opgave 2

bron 2

Chinese boeren mogen zich ongestraft in de stad vestigen

Van onze correspondent
Jan van der Putten

PEKING

Voor miljoenen Chinese boeren is dit jaar op de nationale feestdag van 1 oktober een nieuw leven begonnen. Voortaan mogen ze ongestraft naar de stad trekken. Daarmee is een bres geslagen in een strikt controlestelsel uit de tijd van Mao Ze Dong, de eerste leider van communistisch China (1949-1976). Maandag werd het systeem van de *hukou*, een verblijfsvergunning die de mensen bindt aan hun woonplaats, aanzienlijk versoepeld. Boeren die wegtrekken, verliezen voortaan niet meer hun rechten, mits ze gaan wonen in een niet te grote stad en daar een baan en een woning hebben. De helft van de veertigduizend kleine

en middelgrote steden komt voor vestiging in aanmerking.

Met deze versoepeling, die zeker zal leiden tot de algehele afschaffing van het systeem, wordt de wet aangepast aan de werkelijkheid. Al ruim honderd miljoen boeren hebben armoede en werkloosheid verruild voor een meestal illegaal bestaan in de stad, waar ze zwaar worden gediscrimineerd.

De trek naar de steden komt vooral door de groeiende welvaarts kloof tussen de 900 miljoen boeren en hun gezinsleden, die per jaar gemiddeld 250 gulden verdienen, en de 400 miljoen stedelingen, met een jaarinkomen van tweeduizend gulden.

De zuigkracht van de stad zal nog groter worden als China binnenkort lid wordt van de Wereldhandelsorganisatie.*

*Inmiddels is China lid van de Wereldhandelsorganisatie.

bron: de Volkskrant, 2-10-2001

De titel van bron 2 is niet helemaal in overeenstemming met de tekst van de bron.

- 2p 5 Maak een andere titel voor bron 2 die beter in overeenstemming is met de tekst. De titel mag niet meer dan tien woorden bevatten.

In bron 2 wordt gesteld dat het zogenaamde hukou-systeem in de tijd van Mao Ze Dong is ingevoerd.

- 2p 6 Noem twee argumenten, die de regering van China in die tijd gebruikt zou kunnen hebben, om een dergelijk systeem in te voeren.

Volgens bron 2 zal de bevolkingsgroei in de steden van China nog groter worden als dit land lid wordt van de Wereldhandelsorganisatie. Door dit lidmaatschap wordt zowel de 'push' vanuit het platteland als de 'pull' van de steden versterkt.

- 2p 7 Leg uit waarom dit lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie de 'push' vanuit het platteland zal versterken.
- 2p 8 Leg uit waarom dit lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie de 'pull' van de steden zal versterken.

Stelling: Ook als China niet zou zijn toegetreden tot de Wereldhandelsorganisatie zou er de komende decennia toch een grote ruraal-urbane migratie in China zijn.

In de statistiek van de atlas zijn cijfers te vinden die deze stelling ondersteunen.

- 2p 9 Noem de titels van twee kolommen, die hiervoor het meest geschikt zijn. Je mag in je antwoord *geen* titels van kolommen geven, die onder de hoofdrubriek bevolking/ontwikkeling staan.

Eindexamen aardrijkskunde vwo 2003-II

havovwo.nl

■ Opgave 3

De mobiliteit in Nederland is de laatste decennia sterk toegenomen.

- 3p **10** □ Noem drie niet-economische oorzaken van de toegenomen mobiliteit in Nederland.

De rijksoverheid probeert via ruimtelijk beleid de mobiliteit te beperken.

Een van de instrumenten van dit ruimtelijk beleid is het aanwijzen van Vinex-locaties. Maar niet overal kunnen zo maar Vinex-locaties worden gepland.

- 1p **11** □ Geef aan de hand van kaartblad 49 (52e druk: 55) een argument waarom het niet wenselijk is in het gebied ten zuiden van Den Haag Vinex-locaties te plannen.

- 3p **12** □ Beargumenteer met behulp van een thematische kaart waarom er ten oosten van Utrecht geen Vinex-locaties zijn. Vermeld ook het kaartnummer in je antwoord.

bron 3

Mobiliteit naar vervoermiddel van de Nederlandse bevolking en de bevolking van de totale EU in 1999 (in miljarden personenkilometers)

	Nederland	EU-landen
Aantal inwoners (x 1.000)	15.760	379.797
Vervoermiddel		
Personenauto	141,3	3.600
Bus, tram, metro	7,5	470
Trein	14,3	250

bron: CBS 2001 en W. Pleiner, in: *Geographie Heute*, april 2001

In bron 3 is de mobiliteit van de Nederlandse bevolking vergeleken met die van de totale EU-bevolking.

Er is een groot relatief verschil tussen Nederland en de EU als het gaat om het gebruik van bus, tram en metro enerzijds en de trein anderzijds.

- 2p **13** □ Geef een verklaring voor dit verschil, waarbij je uitgaat van de trein als vervoermiddel in Nederland.

Politiek en ruimte

Opgave 4

bron 4

Zalm: Structuurfonds EU alleen voor echte armen

Van onze redactie politiek

DEN HAAG - Alleen de armere landen binnen de Europese Unie moeten in de toekomst een beroep kunnen doen op de Structuurfondsen voor achtergebleven gebieden. Daarnaast moet de financiële steun aan de landbouw worden afgebouwd. Zo kunnen de kosten voor de uitbreiding van de Europese Unie binnen de perken blijven.

Dat stelt minister Zalm van financiën in een brief aan de Tweede Kamer. Hij gaat er op basis van berekeningen van ambtenaren van drie ministeries vanuit dat de toetreding van nog eens zes nieuwe lidstaten Nederland

maximaal een miljard euro (2,2 miljard gulden) per jaar gaat kosten. Eerder noemde hij het bedrag van 2,5 miljard gulden. Die miljard euro komt bovenop de kosten van de uitbreiding van de EU met zes landen, waartoe in 1999 in Berlijn is besloten. Het meeste geld gaat zitten in de landbouwsubsidies en de Structuurfondsen. Die twee posten slokken nu al driekwart van alle EU-uitgaven op. Om daar iets aan te doen, zou het geld uit de Structuurfondsen volgens het kabinet niet meer per regio moeten worden toegekend, maar per lidstaat. Dat betekent dat rijke landen met arme regio's zelf geld in die gebieden moeten steken. (...)

bron: Trouw, 11-9-2001

Onder andere Ierland en Spanje zijn tegen de plannen van minister Zalm om de gelden uit de Structuurfondsen op een andere manier toe te wijzen.

- 2p 14 Bevatten kaartblad 184 (52e druk: 77) en kaart 68A (52e druk: 78A) voldoende informatie om te beoordelen of Spanje en Ierland bang moeten zijn voor de gevolgen van een afname van de financiële steun aan de landbouw en een afname van bijdragen uit het Structuurfonds?

Motiveer je antwoord met behulp van één argument betreffende de steun aan de landbouw en één argument betreffende de bijdragen uit het Structuurfonds.

Uit bron 4 blijkt dat, volgens de plannen van minister Zalm, de Europese landbouwsubsidies moeten worden afgebouwd. Dit kan een gunstige invloed hebben op de handelsbalans van de ACP- (ACS-)landen.

- 2p 15 Waarom kan dit een gunstige invloed hebben op de handelsbalans van deze landen?

Uitvoering van de plannen van minister Zalm zou de concurrentieverhoudingen tussen de EU-landen wel eens kunnen veranderen.

- 2p 16 Leg dat uit aan de hand van de laatste alinea van bron 4.

Hypothese: De uitbreiding van de Europese Unie met zes nieuwe lidstaten is, zelfs op korte termijn, gunstig voor de Nederlandse landbouw omdat de exportmogelijkheden toenemen. Of deze hypothese aannemelijk is moet worden onderzocht.

Je zou hierbij de volgende onderzoeksvraag kunnen gebruiken:

Levert de uitbreiding van de EU met zes nieuwe lidstaten een sterke toename op van de exportmogelijkheden voor Nederlandse landbouwproducten?

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zul je eerst twee deelvragen moeten formuleren die je met gegevens uit de atlas of de basisstatistiek kunt beantwoorden.

- 4p 17 Formuleer twee van dergelijke deelvragen. Vermeld per deelvraag ook het gegeven uit de atlas of de basisstatistiek dat je het beste kunt gebruiken om de deelvraag te beantwoorden.

Opgave 5

bron 5

TSJAAD

Het Afrikaanse Tsjaad is het nieuwe millennium hoopvol gestart. Sinds internationale oliemaatschappijen in samenwerking met de Wereldbank besloten hebben olievelden bij de stad Doba in het zuiden van Tsjaad te gaan exploiteren, ziet de toekomst er rooskleuriger uit. Het in de Sahelzone gelegen Tsjaad heeft al jaren te kampen met droogte en een burgeroorlog in het noorden. De dreiging van een hongersnood loert altijd om de hoek. Het democratische gehalte van de overheid is licht verbeterd. Toch is niet iedereen zo positief.

Hoop op ontwikkeling door olie-exploitatie

Noord-Zuidtegenstelling

Het conflict in het noorden van Tsjaad wordt vaak beschreven als een strijd tussen het noorden en het zuiden van het land.

Tot op zekere hoogte klopt dat. Maar het moet niet overdreven worden volgens de Tsjadische historicus Kodi Mahamat.

Volgens Mahamat heeft de verschijning van kolonisator Frankrijk op Tsjadisch grondgebied een grote invloed gehad op de rivaliteit tussen beide delen van het land.

Het zuiden van Tsjaad stond in zijn ogen veel meer open voor koloniale invloeden.

(...)

Toen Tsjaad in 1960 onafhankelijk werd had het noorden ervoor gekozen trouw te blijven aan traditie en het verleden. (...) Maar daardoor was er ook een duidelijke scheiding aangebracht tussen beide delen van het land. Een welvarender en christelijk/animistisch zuiden en een

economisch stagnerend en islamitisch noorden. (...)

Ontwikkeling door olie

(...)

Halverwege de jaren negentig kregen drie grote oliemaatschappijen interesse in exploitatie van de olievelden. De olieprijs was stijgende en er was grote belangstelling van privé-investeerders.

Het plan ziet er als volgt uit. Vanuit de olievelden in Tsjaad wordt een elfhonderd kilometer lange oliepijplijn aangelegd naar een haven in buurland Kameroen. Daar wordt een opslagstation aangelegd van waaruit de olie met tankers naar het buitenland vervoerd kan worden. In de Doba-olievelden in Tsjaad moeten driehonderd bronnen aangelegd worden die binnen vier jaar 224.000 vaten olie per dag zullen leveren. Het geld dat daardoor in het laatje komt van de Tsjadische overheid zal het jaarlijkse budget verdubbelen.

vrij naar: Tsjaad, landenwijzer, jaargang 2001/2002, nr. 1

- 2p 18 Welke atlaskaart geeft de beste informatie over de verscheidenheid van de landbouw in Tsjaad?

Uit bron 5 valt op te maken dat er een relatie is tussen de grote politieke en economische macht die het Zuiden nu heeft en de rol van de kolonisator Frankrijk.

- 2p 19 Geef de verklaring voor deze relatie.

Naast de invloed van de kolonisator en het voorkomen van delfstoffen zijn er nog andere factoren die de noord-zuidtegenstelling binnen Tsjaad hebben beïnvloed.

- 2p 20 Noem een sociaal-geografische en een fysisch-geografische factor die de noord-zuidtegenstelling binnen Tsjaad sterk hebben beïnvloed.

De oliewinning lijkt voor Tsjaad, economisch gezien, voordelig.

Het is niet zeker of de winning en het transport van aardolie uiteindelijk een gunstig effect hebben op Tsjaad. Dit blijkt pas na afweging van de economische voordelen en de eventuele nadelen die op andere terreinen, waaronder de politieke toestand in het land, kunnen ontstaan.

- 1p 21 Noem een politiek probleem op nationale schaal dat kan ontstaan als gevolg (van de ontwikkeling) van de *aardoliewinning*.

Eindexamen aardrijkskunde vwo 2003-II

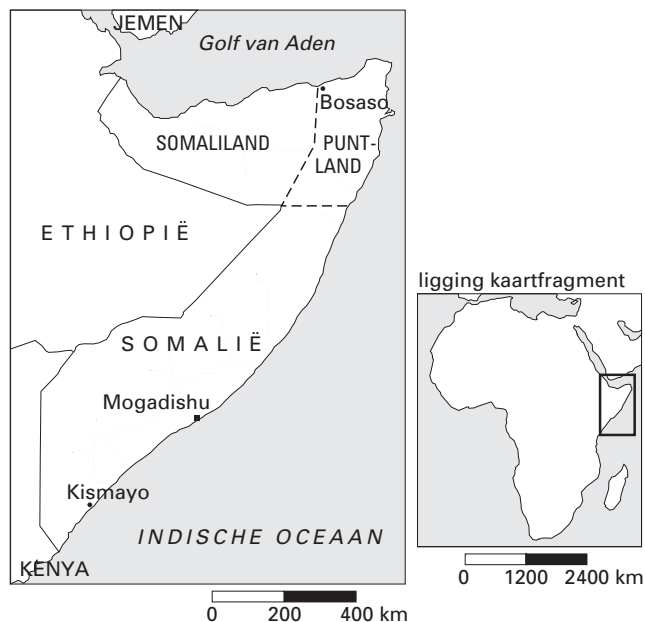
havovwo.nl

- 2p 22 Noem een politiek probleem, op internationale schaal, dat kan ontstaan als gevolg van het in bron 5 beschreven *transport* van aardolie.
Leg je antwoord uit.

Opgave 6

bron 6

Somalia

bron: Trouw, 1 juni 2001

bron 7

Somaliland wil eindelijk erkenning

De bevolking van Somaliland heeft gisteren in een referendum gestemd over de onafhankelijkheid van de rest van Somalia. Uitslagen zijn nog niet bekend, maar de verwachting is dat een meerderheid voor is. Somaliland regelt dan ook al tien jaar zijn eigen zaakjes. En met succes. Terwijl Somalia in die periode volledig afgleed in oorlog en anarchie, wist de regering van Somaliland na een moeilijk begin orde en rust te brengen in het noordwesten. (...)

bron: Trouw, 1 juni 2001

Somalia, als zelfstandig land, bestaat sinds 1960. In 1991 viel Somalia uiteen in twee delen, Somalië en Somaliland, terwijl zich in 1998 nog een derde deel, Puntland, afscheidde. (Zie de bronnen 6 en 7.)

De afscheiding van Somaliland van Somalia werd vooral veroorzaakt door de voortdurende stammenstrijd die jarenlang plaatsvond en gedeeltelijk nog steeds plaatsvindt. Ook een historisch-geografische factor heeft eraan bijgedragen.

- 3p 23 Leg de invloed van deze factor uit met behulp van een van de kaarten van Afrika uit de atlas, waarbij je ook het nummer van de betreffende kaart noemt.

Somaliland scheidde zich in 1991 af van de rest van Somalia, waar toen de vernietigende burgeroorlog uitbrak. (...) Nadat het regime van dictator Siad Barre ten val was gebracht onttrok Somaliland zich aan de chaos in de rest van het land. Puntland in het noordoosten volgde in 1998. (...) Voor de Organisatie van Afrikaanse Eenheid zijn de koloniale grenzen heilig. (...) De Verenigde Naties vinden ook dat Somaliland deel moet blijven uitmaken van Somalia, desnoods in een soort federatie waar ook Puntland een plek in zou kunnen krijgen.

Eindexamen aardrijkskunde vwo 2003-II

havovwo.nl

- 2p **24** Waarom zijn er, hoewel Somaliland zich al meer dan tien jaar als zelfstandig land beschouwt, nog steeds geen gegevens over Somaliland in de atlas te vinden, terwijl er op het internet wél gegevens beschikbaar blijken te zijn?

Een overweldigende meerderheid van de bevolking van Somaliland stemde vóór de onafhankelijkheid.

- 1p **25** Welk proces werd door de uitslag van het in bron 7 genoemde referendum versterkt?
Kies uit:
.irredentisme
.regionalisme
.separatisme

In bron 7 staat dat er desnoods maar een soort federatie gevormd moet worden. Of de vorming van een federatie als gunstig of ongunstig moet worden beschouwd, is afhankelijk van de vraag of je Somalia ziet als onderdeel van Afrika of als een verzameling van de deelgebieden Somaliland, Puntland en Somalië.

- 2p **26** Beargumenteer dat de vorming van een federatie op het analyiseniveau van Afrika als ongunstig beschouwd kan worden.
- 2p **27** Beargumenteer dat de vorming van een federatie op het analyiseniveau van de deelgebieden van Somalia als gunstig beschouwd kan worden.

Eindexamen aardrijkskunde vwo 2003-II

havovwo.nl

■ Mens en milieu

■ Opgave 7

bron 8

Deel van het rivierkleinlandschap tussen Linge en Waal rond 1850

bron: *Op twee wielen langs de Waal*, uitgave van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, Utrecht, 2001

3p 28 Schrijf de letters A, B en C van de kaart op je antwoordblad en zet er de geomorfologische termen achter, waarmee deze landschapselementen worden aangeduid.

2p 29 Noem twee veranderingen in de verkaveling die hebben plaatsgevonden sinds 1850.

Op een recente kaart van hetzelfde gebied is ook een opmerkelijk verschil met bovenstaande kaart te constateren in de geografische spreiding van de boerderijen.

2p 30 Welk opmerkelijk verschil in geografische spreiding wordt bedoeld?

Eindexamen aardrijkskunde vwo 2003-II

havovwo.nl

Opgave 8

Als je de atlaskaarten 59A en 59B (52e druk: 67A en 67B) met elkaar vergelijkt, kun je constateren dat er verschillen zijn in de ligging van de kustlijn van Europa gedurende de laatste en de voorlaatste ijstijd.

- 2p 31 Geef de verklaring voor deze verschillen, waarbij je uitgaat van de laatste ijstijd.

De kaart van Europa in de laatste ijstijd laat zien dat in Nederland alleen het zuiden van Limburg een lössbedekking had.

- 2p 32 Geef twee oorzaken waardoor vooral in het zuiden van Limburg löss is afgezet.

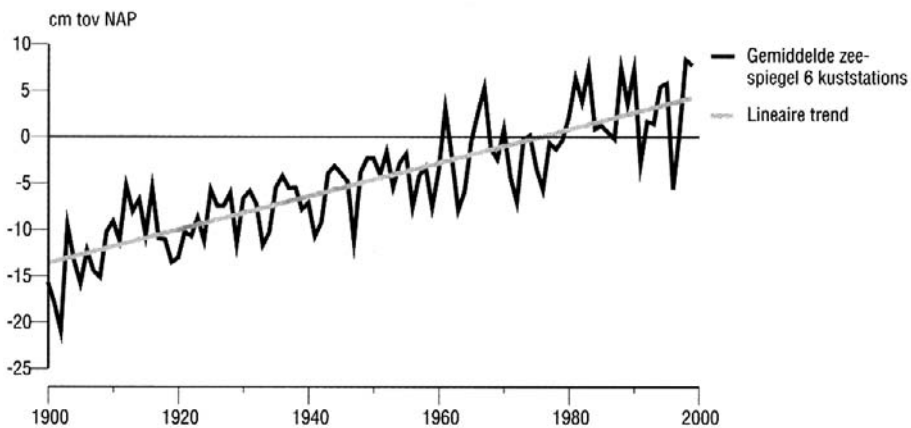
De uiterste grens tot waar het ijs tijdens het Saalien is gekomen, is voor West-Nederland moeilijker vast te stellen dan voor Oost-Nederland.

- 2p 33 Geef hiervoor de verklaring.

Opgave 9

bron 9

Zeespiegel kust Nederland

bron: RIVM, Nationale milieuverkenning 2000-2030, Alphen aan den Rijn, 2000

Door het veronderstelde versterkte broeikaseffect stijgt de gemiddelde temperatuur op aarde. Een gevolg hiervan kan een absolute stijging van de zeespiegel zijn.

- 2p 34 Geef de twee oorzaken waardoor het versterkte broeikaseffect kan leiden tot een absolute stijging van de zeespiegel.

Kun je op basis van bron 9 concluderen dat de zeespiegel langs de Nederlandse kust absoluut gezien gestegen is tussen 1900 en 2000?

- 2p 35 Motiveer je antwoord.

Opgave 10

Belasting van het milieu komt in drie verschillende vormen voor, waarvan 'verontreiniging' er één is.

- 1p 36 Welke andere vorm van belasting van het milieu is zowel op kaart 158A (52e druk: 176A) als op kaart 158D (52e druk: 176D) te zien?

- 2p 37 Beschrijf de overeenkomst in spreidingspatroon tussen beide kaarten.

- 2p 38 Noem twee menselijke activiteiten die mede oorzaak zijn van de bij vraag 36 bedoelde vorm van belasting van het milieu op beide kaarten.

■ Opgave 11

Zowel boven het noordpool- als boven het zuidpoolgebied bevindt zich een ‘gat’ in de ozonlaag. Het gat boven het zuidpoolgebied is echter veel groter dan het gat boven het noordpoolgebied.

Op grond van gegevens op kaartblad 158 (52e druk: 176) kun je veronderstellen dat met name Australië verantwoordelijk is voor het gat in de ozonlaag boven het zuidpoolgebied.

- 2p **39** Geef twee argumenten vóór deze veronderstelling.
2p **40** Geef twee argumenten tégen deze veronderstelling.